

Gentle Clowns, tedere contactmakers voor mensen met dementie en personen met een verstandelijke beperking.

Inleiding

Gentle Clowning is vermoedelijk ontstaan in Canada en Australië. De oprichters lieten zich o.a. inspireren door de 'Validation theorie' van Naomi Feil en de 'Gentle Teaching theorie' van John McGee. België was tot voor kort één van de laatste landen in Europa waar dergelijke clowns nog niet werden ingezet als zorgactiviteit. Eind 2012 richtte Geert Baetens daarom samen met enkele collega's "Contactclowns in de Zorg NeuzeNeuze" op. Wat oorspronkelijk begon als een vriendengroep, groeide op korte tijd uit tot een heuse organisatie. In 2016 werd een vzw opgericht en ondertussen zijn er 18 contactclowns actief in meer dan 20 voorzieningen in Vlaanderen. Ondanks het feit dat ziekenhuisclowns in Vlaanderen algemeen aanvaard zijn, blijft het soms nog moeilijk om voorzieningen in de ouderen- en handicaptenzorg warm te maken voor contactclowns. Begrijpelijk want bij het algemeen beeld van een clown denken de meeste Vlamingen enkel aan 'humor'. Contactclowns daarentegen leggen het accent ook op 'contact'. Hun ervaring leert hen dat ze kunnen vertrekken vanuit een leegte. Ze gaan op zoek naar manieren om contact te maken met bewoners die het moeilijkst bereikbaar zijn. Een glimlach is mooi meegenomen maar zij staan evengoed open voor emoties zoals verdriet, boosheid en angst. Zij laten zich raken door de andere en zien vooral wat er wel nog kan. Ze aanvaarden de mensen zoals ze hier en nu zijn en hebben respect voor hun unieke persoonlijkheid, hun innerlijk gevoelsleven en hun eigen verhaal.

Waarom contactclowns?

In de begeleiding van personen met stoornissen in de waarneming komen heel veel vragen op ons af. Onze onmacht om te communiceren legt een zware hypotheek op de levenskwaliteit van de zorgvrager maar ook op mantelzorgers en hulpverleners. Hoe broos het contact soms kan zijn, voor Contactclowns in de Zorg is het een nuttige en zelfs noodzakelijke gedachte om hierin te blijven investeren.

Taal is meestal ontoereikend, komt niet aan, wordt niet (of verkeerd) geïnterpreteerd. De lage omgangs- en communicatiefrequentie heeft niet zozeer te maken met hun cognitieve verlies maar eerder met de moeilijkheid om zelf de communicatie op gang te brengen. Communicatie moet gefaciliteerd worden door anderen (Johan Abrahams).

Begeleiders zijn hierdoor meestal onthoofd van hun belangrijkste communicatiemiddel. Hoe kunnen zij zich op andere manieren duidelijk maken, hoe kunnen zij bereiken, hoe kunnen zij samen beleven? Hoe kunnen we op een andere, aanvullende manier aandacht geven aan de zorgvrager? Zijn er nog middelen die zij kunnen aanwenden om elkaar te vinden? Hoe zou het zijn mochten we minder nadenken over hoe wij ons duidelijk willen maken, maar eerder afvragen wat de ander ons wil vertellen? Hoe zou het zijn om als zorggever zich meer bewust te worden van het eigen handelen en wat dit teweegbrengt bij de ander?

Het is belangrijk steeds op zoek te gaan naar nieuwe invalshoeken. Contactclowns gaan door zoekend te reageren (belevingsgericht contact maken) samen in beweging komen met de zorgvrager. Zij hebben een positieve inbreng in de totale zorgbenadering. Een rode neus en ongewone kledij? Het lijkt of er dingen niet kloppen. Dit kan een veilig gevoel geven aan de bewoner omdat niet alles juist moet zijn. Contactclowns vertrekken vanuit datgene wat mensen geven hier en nu, ze zijn samen verwonderd. Een clown sluit, door zijn eigen clowneske kijk op de wereld, naadloos aan op hoe mensen met stoornissen in waarneming de wereld ervaren. Een clown is open, transparant en eerlijk. Hij geeft de ander een kijkje in zijn binnenwereld en is nieuwsgierig naar de binnenwereld van de ander. Hij toont een oprechte interesse. Hierdoor is er sprake van gelijkwaardigheid en zorgt hij voor unieke contactmomenten. De belevingsgerichte zorgmomenten van de contactclowns worden eerder gezien als een geïntegreerde zorgactiviteit dan als een animatie activiteit. Een kans om bewoners extra aandacht te geven, het wordt een deel van de zorg.

Wat willen contactclowns bereiken bij zorgvrager en zorggever?

Door hun belevingsgerichte houding vertrekken zij vanuit het perspectief van de bewoner. Zintuiglijk geven zij positief gerichte prikkels. Bij mensen met dementie verlaagt hierdoor de stress en kan de

eigenwaarde toenemen. Bij personen met een verstandelijke beperking houden zij vooral rekening met de verwerkingstijd die zij nodig hebben om behoeften en emoties te tonen. Nabijheid en aanraking kunnen de bewoner in een geborgenheid brengen. Op deze manier werkt een warm en deugdzaam moment nog lang na. Naast het delen van bevindingen geven Contactclowns in de Zorg aan zorggevers de mogelijkheid andere ingangswegen te vinden om bewoners te bereiken. De missie van 'Contactclowns in de Zorg' is dat zij een meerwaarde willen betekenen voor de bewoner en zijn omgeving, dit via een belevingsgerichte houding en geïntegreerde aanpak. De vlinder in hun logo staat symbool voor kwetsbaarheid, openheid, zachtheid en nieuwsgierigheid. Zij hopen dat zorggevers op deze manier de vlinder in zichzelf ontdekken om zo bij te dragen tot de kwaliteit van het contact. Ons lichaam is het mooiste instrument.

Doordat zij meerdere keren per jaar (6 tot 10 sessies) met twee clowns langskomen in de voorziening, leren zij bewoners en medewerkers beter kennen. Dit laat hen toe procesgericht te werken. Om een vlotte samenwerking te kunnen opbouwen vinden zij het belangrijk om op een duidelijke, transparante manier met de zorggevers te kunnen communiceren. Hiervoor stellen zij van bij de start een methodiekmap ter beschikking. Deze wordt ingezet als tool bij de briefing vooraf, observatie tijdens, en evaluatie achteraf. Vooraf wordt per bewoner een opvolgingsfiche met foto gemaakt met korte info rond veiligheid en privacy. Om onbevooroordeeld aan de slag te kunnen gaan wensen de clowns liever geen kennis te hebben van het levensverhaal.

Zij willen zorggevers stimuleren om tijdens hun bezoeken open te staan voor het ontdekken van nieuwe ingangswegen om bewoners te bereiken. Medewerkers kunnen zelf notities maken over wat ze gezien hebben of wat ze vanuit de evaluatie achteraf belangrijk vonden om mee te nemen voor registratie en/of teamoverleg. Iedere voorziening heeft zijn eigen cultuur en Contactclowns in de Zorg trachten zoveel mogelijk op maat te werken aangepast aan de noden van de voorziening. Het observeren van de speelse communicatie kan voor zorggevers nuttig zijn. Ook zonder rode neus kunnen zij proberen met hun bewoners 'anders' en met inzet van hun gehele persoon meer bewust en dieper te communiceren. Werken vanuit deze (animatieve) grondhouding kan de kwaliteit van de zorgbenadering gevoelig versterken. Op termijn zullen ze merken dat ze minder contact gaan leggen vanuit de gedachte en meer vanuit de beweging en het gevoel. Als gevolg daarvan gaan ze meer spontaan zoekend reageren (belevingsgericht werken). Een cirkel die uiteindelijk kan leiden tot meer arbeidsvreugde en kwaliteit van de zorg.

Contactclowns in de Zorg

Geert Baetens
Coördinator CcidZ NeuzeNeuze vzw
Maatschappelijk assistent
Contactclown
info@contactclownsindezorg.be
www.contactclownsindezorg.be

